

I tu... què pots fer?

Incidència política d'adolescents i joves davant de periodistes i de la classe política

mueveteporlaigualdad.org

Mou-te per la igualtat.
És de justícia.

Els mitjans de comunicació i la classe política tenen una gran capacitat i responsabilitat en la configuració de la manera de pensar de les persones, així com en la transformació de la realitat social. D'una banda, la televisió, la ràdio i els diaris difonen missatges que condicionen l'imaginari col·lectiu de la societat, per exemple a l'hora de reproduir (o bé trencar) una imatge estereotipada de les dones. De l'altra, les polítiques que s'impulsen des de les administracions públiques configuren les condicions de vida de la població a través de les seves intervencions en sanitat, educació, medi ambient, polítiques d'igualtat, transport, immigració, joventut, serveis socials, etc.

Tanmateix és important tenir en compte que aquest poder d'influència és recíproc: nosaltres també podem influir, condicionar i canviar les idees de periodistes i representants de partits polítics.

Partint d'aquesta confiança en la capacitat de transformar la manera de pensar i d'actuar, s'impulsen iniciatives com ara la campanya *Mou-te per la Igualtat. És de Justícia*, que es desenvolupa per iniciativa de tres organitzacions de la societat civil: Ajuda en Acció, Entreculturas i Intered. És una campanya enfocada a la sensibilització i a la incidència política que vol fer visible la situació de les dones i la seva lluita per millorar les seves condicions de vida i fer valer els seus drets, així com reivindicar la necessitat de complir els acords internacionals signats pels governs.

A continuació, mostrem diferents àmbits en què adolescents i joves podeu fer incidència política davant periodistes i representants de partits polítics perquè incorporin a les seves notícies, a les seves propostes i a les seves accions les qüestions importants per a la defensa de la igualtat de gènere i els drets de les dones.

Àmbits per a l'actuació

- ▶ La pobresa de les dones
- ▶ La participació política de les dones
- ▶ Les dones i el treball
- ▶ Les violències contra les dones
- ▶ Les dones i la salut
- ▶ Les absències de les dones en els mitjans de comunicació
- ▶ Llenguatge sexista
- ▶ Els estereotips
- ▶ Les dones i el desenvolupament

La pobresa de les dones

La pobresa té molts i diversos components, és a dir, és multidimensional. La pobresa és tenir fam i patir malnutrició, però també és tenir una malaltia i no disposar de recursos per curar-se, és no poder anar a escola o haver de deixar-la massa aviat, és viure en un habitatge que no té els serveis bàsics, és no poder participar de la vida política, social i cultural del país on vius, etc. La pobresa existeix a tot el món, tant als països anomenats del Sud (on la pobresa afecta milions de persones) com als països anomenats del Nord (on la pobresa també afecta persones que viuen en situació d'exclusió social).

Segons el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament - PNUD (1995) de les persones que viuen en situació de pobresa, s'estima que 1.300 milions, més del 70%, són dones. Cada vegada més, la pobresa té rostre femení. Aquest fenomen es coneix com **feminització de la pobresa**.

Les dones i les nenes a tot el món pateixen discriminacions específiques: tenen més dificultats que els homes per accedir a recursos com ara la terra i el crèdit, tenen més problemes per accedir a l'ocupació, dos terços de les persones adultes analfabetes són dones, les complicacions de l'embaràs i del part continuen sent la causa principal de la mala salut i la mort de dones a tot el món. Totes aquestes

qüestions no es poden conèixer i denunciar si els Estats i les administracions públiques no recullen en els seus informes, enquestes i projectes les dades dels homes i de les dones per separat, és a dir, **les dades desglossades per sexe**.

Per tal de transformar a llarg termini aquestes situacions de desigualtat, cal preguntar-se quines són les raons polítiques, econòmiques i culturals que causen aquesta situació de discriminació i d'accés desigual als recursos. És a dir, s'han de plantejar quines són les **causes** i qui es beneficia d'aquesta situació (perquè a tots els països hi ha gent empobrida però també gent enriquida). La situació d'aquestes dones i nenes es pot canviar perquè la pobresa no és un estat natural que pateixen algunes persones o alguns països, sinó un assumpte relacionat amb les desigualtats socials, polítiques i econòmiques a nivell local i global.

La participació política de les dones

A nivell mundial, les dones segueixen absents en molts dels llocs de poder polític institucional com ara els parlaments, els governs i la presidència dels Estats. Per aquesta raó, es va fixar un mínim desitjable del 30% de representació femenina als parlaments. No obstant això, encara avui en dia, i malgrat que les dones representen més del 50% de la població mundial, ocupen només el 18,8% dels llocs als parlaments del món, representen només el 16,1% de tots els ministeris, i només vuit països compten amb una cap d'estat dona (dades NNUU 2009).

Això significa que les dones estan **subrepresentades**, és a dir tenen menor representació de la que els correspondria en proporció al seu nombre. Així, estan en gran part excloses de l'espai polític, un espai amb gran visibilitat i on es prenen decisions claus sobre el funcionament de la societat. En canvi, a les dones generalment se les associa a l'espai privat, el relatiu a la família i la llar, que té menor reconeixement social.

Les dones han d'afrontar molts obstacles per poder participar adequadament a la vida política ja que han de combinar-la amb la responsabilitat de la vida domèstica i familiar: com poden dedicar el seu temps a llargues reunions de govern i al mateix temps organitzar la llar i la família?

Fins que l'espai privat de les llars no sigui compartit pels homes (és a dir, que existeixi **coresponsabilitat** entre dones i homes), les dones patiran importants desavantatges a l'hora d'accedir als espais de representació política i romandre-hi. Per això és important que les polítiques d'igualtat no només es dirigeixin a accions sobre les dones sinó que també es dirigeixin específicament a facilitar que els homes puguin assumir una conciliació del seu temps laboral i familiar, de manera que puguin gaudir d'una paternitat més pròxima i assumir la coresponsabilitat en les tasques domèstiques i de cura.

En el cas del Parlament català, la nova legislatura ha començat amb un 41,5% de dones diputades (la xifra més alta de la història de la cambra), però encara persisteixen desigualtats. Per exemple, entre les persones cap de llista dels 7 partits principals en nombre de vots (CiU, PSC, ERC, PP, ICV, Rcat i SI) només el 18% eren dones. D'altra banda, dels 12 Departaments del nou govern de la Generalitat, només 3 estan liderats per una dona (un 25%).

Les dones i el treball

Quan es parla de *treball*, automàticament es pensa en les activitats que es realitzen fora de casa i de forma remunerada, és a dir, en l'ocupació. Però existeix un altre treball que, a diferència de l'ocupació, no és remunerat i està socialment invisibilitzat: el treball domèstic i de cura, que duen a terme majoritàriament les dones. També s'anomena treball **reproductiu** perquè contribueix a la reproducció de la vida humana, és a dir, que té a veure amb tot allò relacionat amb la gestió de la llar i la família (alimentació, neteja, educació, joc, afecte).

Aquest treball reproductiu, que ocupa gran part del temps i de les energies de les dones, no es reconeix ni econòmicament ni socialment. Per això és necessari que es visibilitzi i es valori en la nostra societat, però no com una qüestió «de les dones» sinó com un tema de primer ordre per al desenvolupament humà de totes les persones i del que, en conseqüència, les institucions, les dones i els homes en som **coresponsables**.

Les dones pateixen també de les **discriminacions** en el treball assalariat. Les dones tenen més probabilitat que els homes de tenir ocupacions de baixos ingressos i vulnerables, que la protecció social sigui mínima i els drets laborals siguin insuficients. Per exemple, a nivell mundial la diferència entre el sou mitjà dels homes i el sou mitjà de les dones (la bretxa salarial de gènere) és d'un 17%.

Les violències contra les dones

La violència contra les dones és un fenomen que afecta tots els països del món, tota mena de societats i tot tipus de persones. La violència pot ser física, sexual i psicològica; pot exercir-se en la família o en la comunitat; i pot ser perpetrada o tolerada pels estats. A nivell mundial, per a les dones entre 16 i 44 anys, suposa la primera causa de mort o d'incapacitat.

Fins fa molt poc, el problema de la violència contra les dones es considerava un tema privat, que afectava només els membres de la parella, atès que les dones es consideraven una propietat dels seus marits. Actualment, el problema de la violència és considerat un **problema social** que impedeix a moltes dones viure una vida sense por, sense discriminacions i en condicions d'igualtat amb els homes. Com que és un problema social que ens afecta a tots i a totes, és important que les institucions s'ocupin de garantir la prevenció, la protecció de les víctimes de violència i la reparació dels danys a través d'un sistema judicial i de serveis socials adequats.

Però si bé hi ha una gran diversitat de programes dirigits a les dones, també s'ha de tenir en compte que són els homes els que majoritàriament exerceixen violència contra les dones, per la qual cosa és imprescindible un treball específic de prevenció i sensibilització amb homes, tant joves com adults.

Les dones i la salut

Patir desigualtats i discriminacions afecta enormement la salut de les dones. En molts països les dones i les nenes formen part de la població amb menys recursos i tenen grans dificultats per accedir als serveis de salut, fins i tot als més bàsics. La classe social, la regió d'origen, l'edat i el sexe són factors que condicionen fortament la possibilitat de viure una vida saludable.

Les dones, a més a més, pateixen algunes malalties de manera específica, encara que sovint no es visibilitzen i no es tracten amb l'atenció deguda: malalties cròniques, malalties mentals, malalties lligades a la vellesa, etc. Respecte al VIH/SIDA les dones tenen dificultats afegides per accedir a la informació sobre aquesta malaltia. A més a més, pateixen una estigmatització particular per ser dones i malaltes, i sovint són les encarregades de la cura de les persones malaltes. D'altra banda, sent el VIH/SIDA una malaltia de transmissió sexual, cal considerar que part de la propagació de la malaltia es produeix com a conseqüència d'actes de violència sexual contra les dones o per la falta de responsabilitat en l'ús dels preservatius. Per això és fonamental treballar amb els homes joves i adults en la prevenció i la sensibilització.

La **salut sexual i la salut reproductiva** són altres qüestions extremadament rellevants quan s'aborda la salut de les dones, les joves i les nenes. La salut sexual i la salut reproductiva

inclouen el dret a una informació completa sobre el sexe i la procreació, la possibilitat de tenir una vida sexual lliure i no coercitiva, etc. Per això s'ha de garantir el dret a la interrupció de l'embaràs, a la pastilla del dia després i a tots els instruments necessaris per a una planificació familiar conscient i lliure.

Les absències de les dones en els mitjans de comunicació

Des de fa més de quinze anys, cada cinc anys s'elabora un monitoratge al qual s'analitzen les notícies aparegudes un mateix dia en diferents mitjans de comunicació d'un gran nombre de països. L'últim informe es va fer el 2010, i va resultar que de les persones de qui s'informa a les notícies (a la premsa escrita, ràdio o televisió) només un 24% són dones. En relació a les dades per a Catalunya, l'estudi quantitatiu del Consell de l'Audiovisual de Catalunya (CAC) de març de 2009 revela que les dones representen el 27,5% de les persones de qui es parla a les notícies.

Aquestes dades són el reflex de l'**androcentrisme** de la societat; és a dir, la visió del món i de les relacions socials centrada en el punt de vista masculí, i que fa de les experiències i de les necessitats dels homes un model vàlid també per a les dones. Si no és per causa de l'androcentrisme, com s'expliquen aquestes dades tenint en compte que les dones representen més del 50% de la població mundial?

Als mitjans de comunicació, les dones es troben presents en alguns temes més que en altres. La seva representació està **guetitzada**, és a dir, està relegada a determinats temes. Per exemple, l'estudi del CAC posa de manifest com, si bé en el sector de la salut les

dones arriben a tenir un percentatge de temps de paraula a les notícies gairebé paritari amb els homes (47,4%), en el cas de la crònica política el percentatge és només del 10,9%, i en el cas de l'economia i els negocis és només del 19,3%.

Les dones es troben subrepresentades en els sectors amb més valoració social i que gaudeixen de més prestigi en la cultura periodística (les notícies considerades «dures») com ara l'economia, la política i les relacions internacionals, mentre que semblen més aptes perquè es parli d'elles en les temàtiques «blanes», com ara les seccions de cultura i societat.

Els mitjans de comunicació contribueixen, doncs, a transmetre un sistema de creences en què les dones no tenen la mateixa **legitimitat** que els homes per ocupar l'espai públic, sobretot el vinculat a la representació política i l'economia.

Llenguatge sexista

El llenguatge no és una construcció de la ment humana aliena a la realitat social. Ben al contrari, és un **producte social i històric** que influencia la manera en què veiem el món i el descrivim. Per això és tan important treballar amb el llenguatge: perquè constitueix un instrument que contribueix en gran manera a la transformació de les mentalitats (i per això ha de fer front a grans resistències al canvi).

En l'ús del llenguatge és freqüent la referència al gènere gramatical masculí com a universal amb el que es designa tant els homes com les dones. Per exemple, la paraula *polítics* sol referir-se tant a polítics homes com a polítiques dones. D'aquesta manera, s'invisibilitza una part fonamental de la nostra societat: les dones i les nenes.

Sovint s'anomenen algunes professions recorrent exclusivament al gènere gramatical femení (com ara *secretària* o *infermera*) transmetent la idea que són oficis propis de les dones. I al revés, en el cas d'oficis associats exclusivament als homes. A més a més, moltes vegades encara que hi ha la paraula en femení s'usa en masculí per designar la professió d'una dona, com és el cas de jutgessa, que ben sovint, encara que sigui una dona, es denomina jutge.

Hi ha moltes estudioses i activistes que des de fa anys han proposat alternatives perquè l'ús del llenguatge sigui **inclusiu**. Així, per exemple, en comptes de parlar de *polítics*, es podria parlar de *persones polítiques* o de *les i els polítics*. Però són moltes les possibles alternatives, només cal una mica de voluntat de canvi perquè totes i tots ens puguem reflectir en el llenguatge i en el tracte dels mitjans de comunicació.

Els estereotips

Un estereotip és una generalització distorsionada, inexacta, exagerada, simplista o falsa sobre un grup social, i habitualment expressa una valoració negativa sobre aquest grup. Es construeixen i es reforcen mitjançant l'educació, el llenguatge, els costums, els acudits, les cançons, els anuncis publicitaris, els contes, etc.

La manera d'utilitzar els estereotips de gènere en la manera de comunicar-nos és tan arrelada que sovint passa desapercebuda. Hi ha alguns petits recursos que ens poden ajudar a «pensar abans de parlar», per evitar reproduir els estereotips de gènere. Per exemple, és útil pensar quan s'està redactant un escrit, o s'està parlant o s'està llegint, si les expressions que es fan servir s'usarien igual si el sexe de les persones protagonistes fos un altre. Així ens adonariem que moltes vegades, quan parlem d'una dona, es comenten aspectes que no es comentarien si s'estigués parlant d'un home. Per exemple, es faria referència a la forma de vestir d'aquesta dona política si fos un home?, s'especificaria que es tracta d'«el marit de» o «el fill de» si s'estigués parlant d'un polític o d'un economista home?

Les imatges de les dones i dels homes que es transmeten en la **publicitat** són també vehicles de prejudicis: amb el missatge publicitari es busca un efecte ràpid i directe. Sovint en la publicitat s'usa el cos de les dones per vendre qualsevol mena de producte, o bé es banalitzava la violència o es donen missatges d'inferioritat de les dones respecte als homes. Per tot això, en diversos països del món s'han anat creant observatoris de les imatges de les dones en la publicitat, perquè aquests missatges sexistes i discriminatoris no ens passin desapercebuts.

Les dones i el desenvolupament

És important que els mitjans de comunicació reflexionin sobre com representen les dones dels països anomenats del Sud, en via de desenvolupament o empobrits. Sovint es transmet la imatge de les dones com a víctimes, sense fer cap insistència en la seva contribució al desenvolupament de la comunitat i de la família. També se sol representar les dones dels països del Sud gairebé exclusivament en el rol de mares, com si fos l'únic paper que exerceixen a les seves societats.

Amb una major **contextualització** de les notícies es podrien descriure les situacions de pobresa no com un estat o una situació fixa, sinó com un procés que té múltiples *causes* (històriques, polítiques i econòmiques) i que es pot canviar. També es podrien atorgar molts més espais a les **veus de les dones** perquè siguin elles mateixes que parlin de la seva situació, en comptes que ho facin persones intermediàries (per exemple, periodistes).

Aquests canvis en la mirada ajudarien els mitjans de comunicació a transmetre una imatge de la realitat més variada, més complexa i que no reproduïx la idea que hi ha una gran distància i jerarquia entre «nosaltres i nosaltres» que vivim al Nord i «ells i elles» que viuen al Sud.

Per passar a l'acció...!

1

Les dones i les nenes són la gran majoria de les persones pobres al món.

És important visibilitzarles mitjançant l'ús de dades desagregades per sexe i una anàlisi de les causes de l'exclusió i la desigualtat.

2

Les dones i les nenes segueixen excloses de l'àmbit de la política institucional.

És fonamental que es fomenti una major presència i una major capacitat de decisió de les dones en aquests espais de poder, també a través de quotes o mecanismes per evitar la discriminació.

3

Les dones i les nenes tenen encara la responsabilitat principal exclusiva del treball reproductiu.

Cal fomentar la coresponsabilitat dels homes i del sector públic en la cura de la infància, de la gent gran i de tot el que suposa tirar endavant una llar.

4

Les dones i les nenes sofreixen taxes de violència molt altes pel fet de pertànyer al sexe femení.

S'ha de considerar aquest tipus de violència com un problema social al qual s'han d'invertir tots els recursos necessaris quant a prevenció, protecció i reparació, amb un especial èmfasi en el treball de sensibilització als homes i els joves.

5

Les dones i les nenes pateixen algunes malalties de manera específica.

És essencial que es visibilitzi aquesta condició particular de desigualtat mitjançant dades desagregades per sexe, recursos destinats a la investigació específica i un treball de sensibilització sobre com les desigualtats econòmiques socials i culturals afecten la salut.

6

Les dones i les nenes estan absents de les notícies dels mitjans de comunicació i, quan hi estan presents, ho estan en alguns temes específics.

És decisiu donar una imatge de la societat més completa i complexa, en què les dones i les nenes estiguin en tots els àmbits i en d'igualtat amb els homes.

7

Les dones i les nenes s'invisibilitzen amb un llenguatge androcèntric i sexista en els mitjans de comunicació.

És primordial fer un esforç perquè l'ús del llenguatge sigui inclusiu, de manera que tots i totes s'hi identifiquin.

8

Les dones i les nenes segueixen sent objecte d'estereotips de gènere en els mitjans de comunicació.

És bàsic transmetre un tipus de representació que no sigui asimètrica i que no sigui plena de tòpics sobre allò que és «naturalment» femení o masculí.

Elaborat per:

Cofinançat per::

